

ΕΡΓΑ ΣΤΕΡΕΩΣΕΩΣ, ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΕΩΣ
ΛΟΥΤΡΩΝΟΣ ΜΟΝΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ

Μετά τήν εκτέλεσιν τῶν κυριωτέρων ἔργων Ἀναστηλώσεως τῆς Μονῆς Καισαριανῆς, ἡ Φιλοδοσικὴ Ἐνωσις Ἀθηνῶν, διὰ τοῦ ἀπὸ 21ης Μαρτίου 1956 ἐγγράφου τῆς πρὸς τὸν Κύριον Ὑπουργόν τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν ὅπως προβῆ εἰς τὴν ἀποκάλυψιν καὶ ἀναστήλωσιν τοῦ σπανίου Μνημεῖου τοῦ Λουτρῶνος τῆς Μονῆς.

Τὴν αἴτησιν συνώδευον λεπτομερῆ σχέδια ἐκπονηθέντα ἐντολῇ τῆς Φιλοδοσικῆς Ἐνώσεως ὑπὸ συνεργεῖου ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἀρχιτέκτονος Κυρίου Λ. Καλλιγιᾶ, δι' ὧν ἐγένετο λεπτομερῶς ἀποτύπωσις τῆς καταστάσεως τοῦ Λουτρῶνος καὶ τῶν μεταγενεστέρων πέριξ καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ προσκτισμάτων.

Σκοπὸς τῶν σχεδίων ἦτο :

1. Ἡ ἐξακρίβωσις τῶν λειψάνων τοῦ Λουτρῶνος καὶ τῶν μεταγενεστέρων προσθηκῶν.
2. Ἡ ἐξακρίβωσις τῆς ἀντοχῆς τῶν μεταγενεστέρων προσκτισμάτων, ὥστε νά καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀφαίρεσις τῶν καλυπτόντων τὸν Λουτρῶνα ἐρείπιων.
3. Ἡ διατήρησις τῆς εἰκόνος τοῦ Λουτρῶνος, πρὸ τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ Μνημεῖου, ὑπὸ τὴν σημερινήν τῆς μορφήν.
4. Ἡ πλήρης μελέτη τοῦ Μνημεῖου διὰ τὴν ἀκριβεστέραν ἀποκατάστασιν καὶ ἀναστήλωσιν αὐτοῦ.

Τὴν 28ην Μαρτίου οἱ Καθηγηταὶ Κύριοι Σωτηρίου καὶ Ὁρλάνδος ὡς καὶ ὁ Ἀρχιτέκτων μηχανικὸς τοῦ Ὑπουργείου Κυρίως Σολωμονίδης, ἀνῆλθον εἰς Καισαριανὴν καὶ ἐμελέτησαν τὰς περὶ τὸ Μνημεῖον προτάσεις τῆς Φιλοδοσικῆς Ἐνώσεως, εὐρεθέντες σύμφωνοι πρὸς αὐτάς.

Διὰ τοῦ ἀπὸ 8ης Μαΐου 1956 καὶ ὑπ' ἀρ. 39.059/610 ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας πρὸς τὴν Φιλοδοσικὴν Ἐνωσιν Ἀθηνῶν καὶ κατόπιν τῆς ὑπ' ἀρ. 11 ἀπὸ 29/3/56 ἀποφάσεως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου, ἐδόθη ἡ ἐγκρισὶς τῆς ὑποθεμελιώσεως καὶ ἀποκαλύψεως τοῦ Λουτρῶνος.

Ἡ ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΛΟΥΤΡΩΝΟΣ ΗΚΟΛΟΥΘΗΣΕ ΤΗΝ ΚΑΤΩΤΕΡΩ ΣΕΙΡΑΝ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΣ :

- A) ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ εἰς τὸ δάπεδον τοῦ Λουτρῶνος, τὸ ὁποῖον ἐκαλύπτετο ὑπὸ μεγάλης ἐπιχώσεως χωμάτων καὶ λίθων.

Διὰ τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν ἀπεκαλύφθησαν :

1. Τὰ θεμέλια τῆς Νοτίας Ἀψίδος. Αἱ ἀναλογίαι τῆς Ἀψίδος ἦσαν ἐσωτερικῶς ὅμοιαι πρὸς τὰς τῆς Βορείας καὶ μόνον τὰ ἐξωτερικὰ τοιχώματα αὐτῆς παρουσιάζον μικρὰν παραλλαγὴν εἰς τὰς διαστάσεις.

2. Αί βάσεις του ὑποκαύστου ἐξ ὀρθογωνικῶν ὀπτοπλίνθων διαφόρων διαστάσεων.
3. Αί περιπλοκοὶ ὑδραυλικαὶ ἐγκαταστάσεις τοῦ CALDARIUM καὶ FRIGIDARIUM.
4. Ἡ ἐστία τοῦ Λουτρῶνος εἰς τὴν Α. πλευρὰν τοῦ Μνημεῖου.
5. Τὰ θεμέλια κόγχης εὐρισκομένης δεξιὰ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν Ν. πλευρὰν τοῦ κτιρίου, μὲ τὸ δάπεδον αὐτῆς ἐστρωμένον δι' ὀπτοπλίνθων διαστάσεων 0,32 X 0,32 μ.

Β) ΣΤΕΡΕΩΣΕΙΣ

Πρὸ πάσης ἐργασίας ἀποκαλύψεως τοῦ Λουτρῶνος ἦτο ἀπαραίτητος ἡ στερέωσις ὄλων τῶν συγκρατούντων τὰ διάφορα κτίσματα τοίχων, ὥστε νὰ ἀποκλεισθῇ ὁ κίνδυνος καταρρεύσεων.

1. Ὁ τοῖχος ὁ ὑποστηρίζων τὸν θολωτὸν διάδρομον εἰς τὴν Ν. πλευρὰν τοῦ Λουτρῶνος παρουσιάζε σοβαροτάτην καταστροφὴν τῶν θεμελίων του καὶ ἐκινδύνευε νὰ καταρρεύσῃ ἐπὶ τοῦ Λουτρῶνος. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἔγιναν τὰ λεγόμενα "ντουλάπια ἀπὸ μπετόν", τὰ ὁποῖα σήμερον ἐξασφαλίζουν τὴν θεμελίωσιν καὶ στερεότητα αὐτοῦ.
2. Ἐστερέωθη ὁ ἐτοιμόρροπος διπλοῦς τοῖχος ὁ διαχωρίζων τὰς δύο νοτίως τοῦ Λουτρῶνος αἰθούσας, ἐξ ὧν ἡ μία πιθανῶς νὰ ἦτο ἡ ἀρχαία Τράπεζα τῆς Μονῆς, δι' ἔργων μπετόν ἀρμέ μεταξύ τῶν τυφλῶν τόξων.
3. Ἐγένετο στερέωσις τῆς μεταξύ τῶν δύο αἰθουσῶν θύρας.
4. Ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τὸ δάπεδον τῆς Β. αἰθούσης ὑπόγειος δεξαμενὴ ἐκ τῆς ὁποίας ἐτροφοδοτεῖτο ὁ Λουτρῶν.
5. Εἰς τὴν αὐτὴν αἰθουσαν ἀπεκαλύφθη τὸ ἀρχαῖον δάπεδον, τμήματα τοῦ ὁποίου καλύπτονται ἀκόμη διὰ πηλίνων πλακῶν διαστάσεων 0,27 X 0,27 μ.
6. Εἰς τὴν Ν. αἰθουσαν καὶ εἰς τὴν Ν. πλευρὰν αὐτῆς ἀνεκαλύφθησαν τρεῖς πολεμιστραὶ, αἱ ὁποῖαι ἐξωτερικῶς εἶχον καλυφθῆ δι' ἐπιχώσεων.

Ἐγένετο διάνοιξις αὐτῶν, ἐξωτερικῶς δὲ καὶ κατὰ μῆκος τῆς αἰθούσης ἐκχωμάτωσις εἰς μῆκος 8 μ. καὶ πλάτους 1,50 μ., μὲ ἐπίστρωσιν τοῦ δαπέδου διὰ πλακῶν καὶ ἀποχετευτικοῦ ἀγωγοῦ διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων.

Κατὰ τὴν ἀποχωμάτωσιν καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἀποκαλυφθέντος τοίχου, κατασκευάσθησαν δύο ἀντηρίδες μὲ τὴν βάσιν αὐτῶν ἐντὸς τῆς ἀνοίξεως τάφρου.

7. Είς τήν βορείαν πλευράν τοῦ αὐτοῦ δωματίου, εὐρέθησαν τρεῖς ἐντετοιχισμένα τυφλά τόξα μέ τάς βάσεις αὐτῶν στηριζομένας ἐπί ἀρχαίων πιδῶν.
8. Κατά μήκος τοῦ νοτίου τοίχου τῆς αἰθούσης εὐρέθη πῆλινος ὀχετός διά τοῦ ὀποίου τό ὕδωρ ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς πηγῆς ἐφέρετο εἰς τόν εὐρισκόμενον εἰς τό βάθος τῆς αἰθούσης ἀλευρόμυλον.

Μετά τήν στερέωσιν ὅλων τῶν ἐπισφαλῶν σημείων τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος, αἱ ἐργασίαι ἐπροχώρησαν εἰς τήν ἀναστήλωσιν τῆς Νοτίας Ἀψίδος τοῦ Λουτρῶνος, ἣτις καί ἦτο ἀπαραίτητος διά νά ὑποβασταχθῆ ὁ τροῦλος.

Γ) Διά τῶν ἀνωτέρω ἐργασιῶν συνεπληρώθη ὅλη ἡ ἀναγκαία προεργασία διά τήν ἀποκάλυψιν τοῦ Λουτρῶνος καί ἤρχισεν ἡ κατεδάφισις τοῦ βορειοδυτικοῦ ἐξωτερικοῦ μεταγενεστέρου τοίχου καί ἀφηρέθη ἡ τεραστία ἐπίχωσις χωμάτων καί λίθων ἡ ὅποια ἐκάλυπτε τόν τροῦλον, τήν Ν. Ἀψίδα καί τόν χώρον ἀνωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ Λουτρῶνος.

1. Κατά τήν κατεδάφισιν ἀνευρέθη κελλίον ὑπεράνω τῆς εἰσόδου τοῦ Λουτρῶνος μέ δάπεδον ἐκ πηλίνων ὀρθογωνίων πλακῶν.
2. Ὁλίγον ὑπεράνω τοῦ δαπέδου καί πλησίον τοῦ Δ. παραθύρου τοῦ τροῦλου, εὐρέθη ἀγγεῖον τοῦ 15ου ἢ 16ου μ.Χ. αἰῶνος.

Δ) ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΙΣ

1. Ὁ ἐξωτερικός δυτικός τοίχος, μεταξύ τῆς εἰσόδου τοῦ Λουτρῶνος καί τῆς κλίμακος, ἦτο ἐτοιμόρροπος καί παρέστη ἀνάγκη κατεδαφίσεως αὐτοῦ καί ἀνακατασκευῆς.

Κατά τήν ἐργασίαν αὐτήν εὐρέθη, ὀπισθεν τῆς Δ. κόγχης τοῦ Λουτρῶνος, εἴσοδος μέ μαρμάρινα σκαλοπάτια, ἣτις προφανῶς θά εἶχεν ἀνοιχθῆ ἀφοῦ εἶχεν ἐρειπωθῆ τό τμήμα τοῦτο τοῦ Λουτρῶνος.

2. Μετά τήν κατεδάφισιν τοῦ ἀνωθεν τοῦ Λουτρῶνος κατασκευάσματος ἐγένετο ἐπισκευή τῆς ὀροφῆς τοῦ ὅλου κτιριακοῦ συγκροτήματος καί ἐξησφαλίσθη ἡ στεγανότης αὐτοῦ διά τῆς κατασκευῆς δαπέδου ἐκ πλακῶν Ὑμηττοῦ καί ἐδόθη ἡ ἀπαραίτητος κλίσις διά τήν ροήν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων.
3. Ἀνεστηλώθη ἡ τελείως κατεστραμμένη εἴσοδος τοῦ Λουτρῶνος.
4. Μερική ἀναστήλωσις τῆς Ἀνατολικῆς θολωτῆς πτέρυγος τοῦ Λουτρῶνος, ἀπαραίτητος διά τήν ἐξασφάλισιν τῆς στερότητος τοῦ Μνημεῖου ἀπό τάς πιέσεις τῶν παρακειμένων κτισμάτων.
5. Ἐπισκευή τῆς ὅλης στέγης τοῦ ἀποκαλυφθέντος Λουτρῶνος, ἐνθα προβλέπεται ἡ ἐπικάλυψις διά παλαιῶν κεράμων.
6. Ἐγένετο ἰσοπέδωσις καί πλακόστρωσις τῆς Ν. τοῦ Λουτρῶνος αἰθούσης.
7. Εἰς τήν αἰθούσαν παραπλεύρως τῆς παλαιᾶς τραπέζης τῆς Μονῆς, συμφώνως μέ εὐρεθέντα ὑπολείμματα τοῦ παλαιοῦ δαπέδου, παρηγγέλθησαν ὅμοιοι πλάκες μέ τάς ὅποιας ἐγένετο ἡ ἐπίστρωσις τοῦ δαπέδου.

τῆ 1η Δεκεμβρίου 1956

Κύριον

ΕΜΜ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΝ

Ἐφορον Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων

ΑΘΗΝΑΣ

Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ σᾶς ὑποβάλωμεν συνημμένως Ἐπιθεσίον
ἐπὶ τῶν ἐκτελεσθεισῶν ἐργασιῶν εἰς τὸν Λουτρῶνα τῆς Μονῆς Καισαριανῆς.

Διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς
ΦΙΛΟΔΑΣΙΚῆ ΕΝΩΣΙΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑ.